

SUOMALAISEN MAATIAIS- KANAN SÄILYTYSOHJELMA

TIEDOTE 1/2000

Suomalaisen maatiaiskan säilyttäjille,

Hyvää kuluva uutta vuosituhatta (vaikka voidaan kyllä epäillä, elämmekö todellakin vuotta 2000) kaikille maatiaiskan säilyttäjille ja kasvattajille! Tässä tiedotteessa kerrotaan Maatalouden tutkimuskeskuksen koordinoiman Suomalaisen maatiaiskan säilytysohjelman toiminnasta vuonna 2000. Ihmisen kesyttämä kana on menettämässä vivahteikkuttaan, monimuotoisuuttaan. Munientuotannossa käytettävien kanojen jalostus on maailmanlaajuisesti vain 4-6 jalostajan varassa. He eivät näe velvollisuudekseen ylläpitää kesyn kanan monimuotoisuutta tai rotujen kirjoa. Nykyisin käytetyt kanat eivät edusta varsinaisesti enää mitään rotua, vaan ovat hybridejä eli linjaristeytyksiä. On olemassa kaksi hybridiä, valkea ja ruskea. Kaupalliset kanajalostusfirmat eivät kerro sitä, kuinka suuresta jalostuspopulaatiosta nykyisessä munantuotannossa käytetyt kanat polveutuvat. Samalla kun kanan ja muiden kotieläinten sekä viljeltyjen kasvien perinnöllinen monimuotoisuus kapenee, on havaittu, että myös ruokakulttuurimme on köyhtymässä; ruokapöytämme diversiteetti eli monimuotoisuus on supistumassa. Samanlaista hampurilaista saa McDonalds-keijun ravintoloista niin New Yorkissa, Pekingissä kuin Joensuussakin. Maatiaiskan säilyttäjillä voisi olla merkittävä osuus ruokakulttuurin elvyttäjänäkin.

EU:n AVIANDIV-PROJEKTI

Maatalouden tutkimuskeskus (MTT) osallistuu EU:n osittain rahoittamaan AVIANDIV-projektiin. AVIANDIV-projekti suomennetaan "Molekyyligeneettisten menetelmien kehittäminen kanan eurooppalaisten geenivarojen arviointiin". Projektista pidettiin kokous huhtikuun alussa Israelissa Rehovotissa. Minulla oli mahdollisuus osallistua tähän kokoukseen. Tässä seuraavaksi lyhyt selvitys AVIANDIV-projektista. Kanan kesyttäminen on synnyttänyt useita erilaisia populaatioita, jotka eroavat esimerkiksi sopeutumisessaan ilmastoon, ruokintaan ja tauteihin. Populaatiot, joilla on perinnöllisesti ainutlaatuisia ominaisuuksia muodostavat geneettisen resurssin. Tulevaisuuden kotieläintuotannossa geneettisillä resursseilla saattaa olla taloudellista arvoa. Monet paikalliset kanapopulaatiot ovat pienentyneet tai ovat uhanalaisia. Erityisesti pienten ja uhanalaisten populaatioiden säilyttämisessä tarvitaan käytännön toimenpiteiden tueksi tietoa perinnöllisen muuntelun määrästä ja jakautumisesta. AVIANDIV-projektissa perinnöllisen muuntelun arviointi tehdään 50 eurooppalaisesta (neljästä pohjoismaalaisesta, mukana myös suomalainen maatiaiskana) kanapopulaatiosta kahdella vertailevalla DNA-menetelmällä.

Maatiaiskanarekisteri

Suurin ja merkittävin tämän vuoden urakoista on ollut maatiaiskanarekisterin kehitystyö. Ylivoimaisesti

merkittävimmän panoksen koko rekisterin suunnittelussa ja käytännön toteutuksessa on tehnyt LuK, ATK-suunnittelija Tiina Tuovinen MTT:sta. Kiitos siitä Tiinalle. Maatiaiskanarekisteri on tietokanta, johon kootaan osoitetiedot säilyttäjästä, heidän omistamistaan maatiaiskanakannoista, kanojen hoito-olosuhteista, kanojen tuotannosta ja muista ominaisuuksista ja eläinten siirtymisestä säilyttäjältä toiselle. Olemme tiedustelleet lomakkeella näitä asioita teiltä ja suurin osa säilyttäjästä onkin hienosti täyttänyt lomakkeen ja lähettänyt sen MTT:lle. Lomakkeiden tiedot on nyt valtaosaltaan tallennettu tietokantaan. Rekisteri muodostaa rungon järkiperaiselle säilytystyölle. Tietojen hallinta paranee. Saamme myös monenlaista mielenkiintoista tilastoa maatiaiskanasta ja sen erillisistä kannoista, maatiaiskan populaatiokoosta ja sen muutoksista, kantojen runsaussuhteista ja runsaussuhteiden muutoksista, säilyttämisen kannalta tärkeästä kukkojen ja kanojen määrän suhteesta, kanojen muninnasta ja sen muutoksista ja kanojen hoito-olosuhteista. Tietokantaa voidaan käyttää hyväksi myös neuvonnassa. Tilastoista tiedotetaan säilyttäjiä.

Tietojen keruu vuonna 2000

Vuoden 2000 loppupuolella lähetämme vastaavanlaisen tiedustelun, jolla kerätään tietoa, mitä säilytettävälle maatiaiskanakannalle kuuluu. Yritämme tehdä lomakkeen, johon tiedot kirjataan, mahdollisimman helpoksi ja nopeaksi täyttää. Lomakkeen täyttäminen ja lähettäminen on tärkeää, sillä siten tiedämme, että olette edelleen säilytysohjelmassa mukana ja saamme tietoa säilytettävästä kanastamme.

MAATIAISKANASEMINAARI 2000

Niemelän Tarja yhdessä Leinosen isännän ja emännän kanssa ovat järjestäneet maatiaiskana-ihmisille seminaarin Lieksassa sijaitsevalle, Leinosten Elämyspiha PikkuKiliin. Kiitokset heille järjestelystä jo etukäteen! Seminaarissa on mahdollisuus keskustella kaikkeen käytännön säilyttämiseen liittyvistä asioista. Ryhmässä saa parhaimmat ratkaisut ongelmakohtiin. Viime vuonna kokoonnuimme Maalahdella alkuperäisrotuaktivisti Lasse Rantalan tilalla. Seminaari oli erinomainen. Valitettavasti minun kohdalla tämän vuoden seminaari jää kokematta, jos tutkimussuunnitelmani toteutuu. Olen nimittäin lähdössä 8 kuukauden ajaksi Dubliniin Trinity Collegen (paikallisen yliopiston nimi) genetiikan laitokselle tutkijaksi. Sain Suomen Akatemialta apurahan filosofian tohtorin-tutkinnon jälkeiseen kouluttautumiseen ja näillä näkymin olen lähdössä kesäkuun puolessa välissä. Aion tutkia lähinnä kesyn naudan Y-kromosomin DNA:ta. Seminaarissa voisitte miettiä myös sitä, miten tämän vuoden yhteydenpidot säilyttäjien kesken voisi järjestää. Rekisteröintiä ja rekisterin tietoihin liittyviä asioita voi poissa ollessani kysellä *Tiina Tuoviselta*, puh.: (03) 4188 3624, fax.: (03) 4188 3618, e-mail: tiina.tuovinen@mtt.fi. (Muuten näin ohimennen voin mainita, että jos teillä jollain on maatiaislehmiin liittyviä kysymyksiä, ne hoitaa Juha-Pekka Seppänen, puh.: 040 738 9277 tai (03) 4188 3679, fax.: (03) 4188 3618, e-mail: juha-pekka.seppanen@mtt.fi). Toivottavasti mahdollisimman moni voi osallistua seminaariin.

Lopuksi toivotan kaikille menestystä maatiaiskan kasvatustyöhön ja lämmintä ja mukavaa kesää.

Terveisin

Tutkija

Juha Kantanen

Maatalouden tutkimuskeskus

Eläinjalostus

31600 Jokioinen

puh. (03) 4188 3626, fax. (03) 4188 3618, e-mail. juha.kantanen@mtt.fi